

Asia: VM129:00/2017

Yhteisen tietopohjan hyödyntämisen tietoarkkitehtuuri nykytila 2021

Lausunnonantajan lausunto

Palaute koskien dokumenttia Yhteisen tietopohjan hyödyntämisen tietoarkkitehtuuri

Yhteinen tietopohja ja käsitteistö ovat oleellisen tärkeitä yhtenäisten kansallisten tietojohdamisen ratkaisujen rakentamisessa. Tietovarantojen kehittäminen ja yhteisten luokitusten ja mallien tuottaminen ovat tämän mahdollistamiseksi välttämättömiä. Tulevaisuuden tiedolla johtaminen ja modernien teknologioiden, kuten AI:n hyödyntäminen, tulee mahdollistaa. Tämä on mahdollista vain yhteisellä tietopohjalla ja tietoarkkitehtuurityöllä.

Palvelulähtöinen ajattelu, viranomaisrajat ylittävät prosessit ja asiakkaan tarpeen keskiöön tuominen ovat oleellisia menestyksen varmistavia tekijöitä uusien tietoja hyödyntävien palvelujen suunnittelussa. Tietoekosysteemit mahdollistavat uudenlaiset joustavammat toimintamallit, ja tätä kehitystä tulisikin määrätietoisesti edistää.

Arkkitehtuuria kehitettäessä tulisi varmistaa eri toimijoiden saama hyöty ja heidän kokemansa arvo. Tämä edellyttää, että toimijat ja heidän tarpeensa tunnustetaan osana arkkitehtuurisuunnittelua. Erityisen hyvänä asiana tässä dokumentissa onkin se lähtökohta, että tietoarkkitehtuuria muodostetaan palveluajattelun ja tiedon tarpeen näkökulmasta. Eri tietoryhmien ja -lajien tarve olisikin myös hyvä perustella hyödyn ja arvon kautta.

Tietoarkkitehtuuri on yhteisen tietopohjan suunnitelma, jossa ensin tunnustetaan kohteet ja dataelementit, jotka tulee hallita, ja tätä dokumentissa onkin nyt kuvattu. Lisäksi voisi määrittellä menettelytavat ja säännöt, joilla tätä tietoa luodaan ja ylläpidetään. Molempien osalta voisi myös määrittellä selkeästi yhteisten tietojen vastualueet eri toimijoille, ottaen huomioon jo nyt olemassa olevat kansalliset tietovarannot. Vastuusiin liittyy uusia näkökulmia kuten velvoittava vs. ohjaava, tai maksuttomuus vs. maksullisuus, sillä yhteisen tietopohjan luominen vaatii merkittäviä panostuksia. Rahoitus tähän työhön tulisi varmistaa ennen laajamittaisen työn käynnistämistä, jotta turvataan työn eteneminen.

Dokumentissa todetaan, että tieto ja rajapinnat avataan lähtökohtaisesti julkisesti saataville, ellei tiedon saatavuutta ole syytä erikseen rajata. Tässä yhteydessä viitataan henkilön tietosuojaan. Joissakin tapauksissa tiedonsaantioikeus voi myös perustua lakiin. Tällainen tilanne voi olla esim. kahden sidosryhmän välillä. Lisäksi samaa tietoa voidaan käsitellä sekä anonyyminä että tunnistettuna. Myös tämä olisi hyvä ottaa huomioon tiedonsaantioikeutta kuvattaessa.

Yhteisen tietoarkkitehtuurin tavoitteita olisi hyvä ottaa huomioon myös sellaisten tietoryhmien kehittämisessä, jotka eivät sisälly yhteiseen tietopohjaan. Nykyiset tiedonvälitysrajapinnat ovat organisaatio- ja toimialalähtöisiä. Niihinkin olisi hyvä laajentaa samoja toimintaperiaatteita, joita sovelletaan yhteisen tietopohjan rajapinnoissa. Tämä vähentäisi tarvetta erillisille ja päällekkäisille rajapinnoille.

Kokonaisuudessaan dokumentissa kattavasti esitelty yhteinen tietopohja ja siihen liittyvä arkkitehtuuri ovat kannatettavia ajatuksia, joita tulisi viedä eteenpäin. Jatkotöissä olisi oleellista tunnistaa kansalliset toimijat, jotka voisivat omilla tietovarannoillaan, ja jo olemassa olevilla ratkaisuilla tukea muita toimijoita, ja toimia oleellisena osana tulevia tietoekosysteemejä.

Palaute koskien dokumenttia Sidosarkkitehtuurit ja liittyvät hankkeet

Dokumentissa oli hyvin tunnistettu ja kuvattu yhteisen tietopohjan hyödyntämisen tietoarkkitehtuuriin liittyvät sidoshankkeet ja -arkkitehtuurit. Näiden huomioon ottaminen ja saumaton yhteistyö eri toimijoiden välillä on oleellista yhteisten ratkaisujen rakentamisessa.

Palaute koskien dokumenttia Toimenpide-ehdotukset

Dokumentissa oli hyvin analysoitu toimenpiteitä eri näkökulmista. Ehdotettujen toimenpiteiden toteuttaminen vaatii merkittäviä panostuksia eri organisaatioissa. Ennen toimenpiteiden käynnistämistä tulee varmistaa riittävä ja tarpeeksi pitkäaikainen rahoitus, jotta esitetyt ja varsin kunnianhimoiset tavoitteet saadaan toteutetuksi. Satsaus tämän työn tekemiseen kuitenkin kannattaisi, sillä pitkällä aikavälillä se mahdollistaa parempien palvelujen tuottamisen, ja tehokkaammat toimintamallit eri viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa.

Mäkiranta-Laitinen Tuuli
Kansaneläkelaitos - Kelan tietopalvelut